

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU12

Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om ändringar i lagen om utnämning av ordinarie domare och säkerhetsskyddslagen.

Lagändringarna innebär att Domarnämnden ska ansvara för säkerhetsprövningen av cheferna för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Arbetsdomstolen och hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Samtidigt förtydligas att respektive domstol eller nämnd ansvarar för säkerhetsprövningen av övriga ordinarie domare och hyresråd.

Vidare innebär lagändringarna dels att Domstolsverkets rätt att närvara och yttra sig vid Domarnämndens sammanträden endast ska avse ärenden som gäller utnämning av en chef för en domstol, dels ett förtydligande av Domarnämndens uppgift som innebär att nämnden ska bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att främja rekryteringen av ordinarie domare.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:11 Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag7

 Propositionen7

Bilaga 2

Regeringens lagförslag8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare,
2. lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:11 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 10 december 2020

På justitieutskottets vägnar

Andreas Carlson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Carlson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Ingemar Kihlström (KD) och Johanna Öfverbeck (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2020/21:11 Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden. I propositionen föreslår regeringen ändringar i lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare och i lagen om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Inga motioner har väckts med anledning av ärendet.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om utnämning av ordinarie domare och förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen.

Bakgrund

Domarnämnden

Av 11 kap. 1 § regeringsformen (RF) framgår att det ska finnas ordinarie domare vid domstolarna. Ordinarie domare utnämns enligt 11 kap. 6 § RF av regeringen. Vilka domaranställningar som är ordinarie och hur dessa domare utnämns framgår av lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare (utnämningsslagen). Utnämningsslagen är även tillämplig vid utnämning av hyresråd och hyresråd tillika chef för hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö, se 3 och 6 §§ lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.

Ärenden om utnämning av ordinarie domare ska beredas i en statlig nämnd, Domarnämnden (2 § utnämningsslagen). Nämnden ska bestå av nio ledamöter som inom sig utser ordförande och vice ordförande (4 §). Fem av dessa ska vara eller ha varit ordinarie domare, två ska vara jurister verksamma utanför domstolsväsendet, varav en ska vara advokat, och två ska representera allmänheten. Vid utnämningar av ordinarie domare i allmän domstol och allmän förvaltningsdomstol och av hyresråd är även den anställande domstolen eller nämnden och Domstolsverket involverat i olika skeden i utnämningssförfarandet. En företrädare för Domstolsverket får närvara och yttra sig vid nämndens sammanträden (8 §).

Domarnämnden har till uppgift att lämna förslag till regeringen i utnämningssärenden. Regeringen är inte bunden av nämndens förslag. Innan regeringen utnämner någon som inte har föreslagits av nämnden, ska nämnden emellertid få tillfälle att yttra sig över honom eller henne (11 §).

Nämnden ska även bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att tillgodose rekryteringsbehovet av ordinarie domare och utföra de andra uppgifter som regeringen föreskriver (3 §).

Säkerhetsskyddslagen

Säkerhetsskyddslagen (2018:585) och dess regler om säkerhetsprövning gäller för alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet, och för ordinarie domare och hyresråd gäller således samma krav på säkerhetsprövning som för andra yrkeskategorier som kommer i kontakt med säkerhetskänslig verksamhet och säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. De domstolar och nämnder som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska upprätta en säkerhetsskyddsanalys och identifiera var i verksamheten eventuella säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter finns. Vid behov ska anställningar eller befattningar placeras i säkerhetsklass. Den personal som ska delta i den säkerhetskänsliga verksamheten ska vara säkerhetsprövad.

Propositionen

Domstolarnas och domarnas oberoende ställning och det särskilda förfarandet för utnämning väcker enligt regeringen frågan vilken aktör som bör ansvara för säkerhetsprövningen av ordinarie domare. För att skapa en ändamålsenlig ordning för säkerhetsprövning som bidrar till att värna domstolarnas och domarnas oberoende ställning föreslår regeringen därför att Domarnämnden ska ansvara för säkerhetsprövningen av cheferna för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, Arbetsdomstolen och hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Samtidigt förtydligas att respektive domstol eller nämnd ansvarar för säkerhetsprövningen av övriga ordinarie domare och hyresråd.

Regeringen föreslår också att Domstolsverkets rätt att närvara och yttra sig vid Domarnämndens sammanträden endast ska avse ärenden som gäller utnämning av en chef för en domstol.

Vidare föreslås ett förtydligande av Domarnämndens uppgift som innebär att nämnden ska bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att främja rekryteringen av ordinarie domare.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2021.

Utskottets ställningstagande

Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformade och att de bör antas.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:11 Säkerhetsprövning av domare och några andra frågor som rör Domarnämnden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare

Härigenom föreskrivs att 3 och 8 §§ lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Nämnden ska lämna förslag till regeringen i ärenden om utnämning av ordinarie domare. Nämnden ska även bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att *tillgodose rekryteringsbehovet* av ordinarie domare.

Regeringen *meddelar* föreskrifter om andra uppgifter för nämnden.

Nämnden ska lämna förslag till regeringen i ärenden om utnämning av ordinarie domare. Nämnden ska även bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att *främja rekryteringen* av ordinarie domare.

Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om andra uppgifter för nämnden.

8 §

En företrädare för Domstolsverket *får* närvara och yttra sig vid nämndens sammanträden.

I ärenden som gäller utnämning av en chef för en domstol får en företrädare för Domstolsverket närvara och yttra sig vid nämndens sammanträden.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2021.

2 Förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Härigenom föreskrivs i fråga om säkerhetsskyddslagen (2018:585)

dels att 3 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Säkerhetsprövningen ska utgå från uppgifter som kommit fram när grundutredningen gjordes och den kännedom som i övrigt finns om den som ska prövas, uppgifter som har lämnats ut efter registerkontroll och särskild personutredning, arten av den verksamhet som prövningen gäller samt omständigheterna i övrigt.

Bedömningen görs av den som beslutar om anställning eller annat deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten. *Om en myndighet har det bestämmande inflytandet över den prövades lämplighet att delta i säkerhetskänslig verksamhet hos en enskild verksamhetsutövare, är det i stället myndigheten som gör den slutliga bedömningen.*

Bedömningen görs av den som beslutar om anställning eller annat deltagande i den säkerhetskänsliga verksamheten, *om inte annat följer av tredje stycket eller 4 a §.*

Om en myndighet har det bestämmande inflytandet över den prövades lämplighet att delta i säkerhetskänslig verksamhet hos en enskild verksamhetsutövare, är det i stället myndigheten som gör den slutliga bedömningen.

Om det finns anledning till det, ska en tidigare gjord bedömning av en persons lämplighet att delta i den säkerhetskänsliga verksamheten omprövas.

4 a §

Bedömningen enligt 4 § görs av Domarnämnden när det gäller den som är chef för

- 1. en allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol,*
- 2. Arbetsdomstolen, eller*
- 3. hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg eller Malmö.*

För övriga ordinarie domare i allmänna domstolar, allmänna förvaltningsdomstolar och Arbets-

*domstolen och hyresråd i hyres-
och arrendenämnder görs
bedömningen av respektive domstol
eller nämnd.*

Denna lag träder i kraft den 1 april 2021.